

СЛОБОЖАНСЬКА СЕЛИЩНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ СЛОБОЖАНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Додаток
до Стратегії розвитку
Слобожанської селищної територіальної громади
на період до 2027 року

СЛОБОЖАНСЬКЕ – 2024

Профіль Слобожанської селищної територіальної громади розроблено спільними зусиллями створеної в громаді робочої групи з розробки Стратегії розвитку Слобожанської селищної громади та експертів проекту «Підтримка стратегічного планування розвитку територіальних громад Харківської, Сумської та Чернігівської областей». Реалізація проекту стала можливою завдяки Агентству США з міжнародного розвитку (USAID) та щирій підтримці американського народу через Проєкт USAID «ГОВЕРЛА».

Зміст цього документу не обов'язково відображає погляди USAID та Уряду США.

ЗМІСТ

1. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАНЬ ЗАЦІКАВЛЕНИХ СТОРІН	4
Результати опитування мешканців громади	4
Результати опитування представників бізнесу	11

1. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАНЬ ЗАЦІКАВЛЕНИХ СТОРІН

Результати опитування мешканців громади

З 16 по 29 грудня 2024 р. в Слобожанській територіальній громаді проводилося соціологічне дослідження у формі анкетування її мешканців та (окремо) підприємців. Результати дослідження мали на меті через сприйняття мешканців та мешканок допомогти з'ясувати основні проблеми у різних сферах життя громади, її потенціал, визначити пріоритети розвитку територіальної спільноти на майбутнє.

Дослідження думки представників місцевого бізнесу та мешканців громади стало обов'язковим елементом аналізу середовища в процесі стратегічного планування. Зібрана інформація зводиться до єдиного документу, який відображає консолідовану думку представників органів місцевого самоврядування, ділових кіл та громадськості.

Про проведення анкетування було попередньо повідомлено на сайті Слобожанської селищної ради, її сторінці у мережі Facebook, інших сторінках у соціальних мережах.

Мешканці заповнили 330 анкет. Відповіді було надано в електронній (google-форми) та паперовій формах. Надалі відповіді на паперових носіях було перенесено в google-форми.

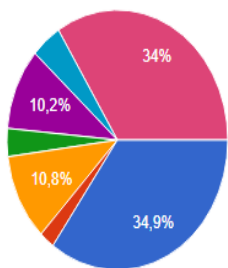
1. Портрет респондентів

Вікова структура опитаних респондентів така: 90,6% – працездатного віку (від 21 до 65 років), молодь до 21 року склала 6,3%, люди старше 65 років – 9,4%. Найбільша кількість респондентів (45,9%) відноситься до активної категорії мешканців – 25-40 років.

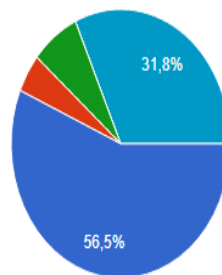
Розподіл за статтю нерівномірний: 85,8% - жінки, 14,2% - чоловіки. Значною мірою це обумовлено впливом активних бойових дій в регіоні, котрі негативно позначилися на активності чоловічої частини населення. Також, досить часто жінки більш відповідально ставляться до опитування, в той час, як чоловіки не завжди готові давати відповіді на анкетні питання.

Розподіл по сферам зайнятості досить типовий для громад, в яких проводиться опитування: активно залучених до роботи мешканців, котрі надали відповіді – 67,4%. В тому числі: наймані працівники – 41,3%, службовці – 16,8%, керівники – 4,5%, підприємці – 4,8%. Пенсіонери становлять непропорційно малу частку 6,8%, безробітні – 11,3%. Ще 5,5% склали студенти та 9% - ВПО.

Наведений розподіл ставить під певний сумнів репрезентативність виборки: явна перевага жінок, менше реальної кількості пенсіонерів. Водночас респонденти представляють найбільш економічно та соціально активну частину населення громади, від якої насамперед залежить її розвиток. Докладніша інформація – на наступних діаграмах.

- Я рекомендую свою громаду для проживання своїм друзям та знайомим.
- Я виїду звідси при найменшій можливості
- Громада, в якій немає ніяких перспектив
- Тут є де і як себе реалізувати
- Я просто змушений тут жити
- Я хочу щоб тут жили мої діти
- Тут приємно мені жити

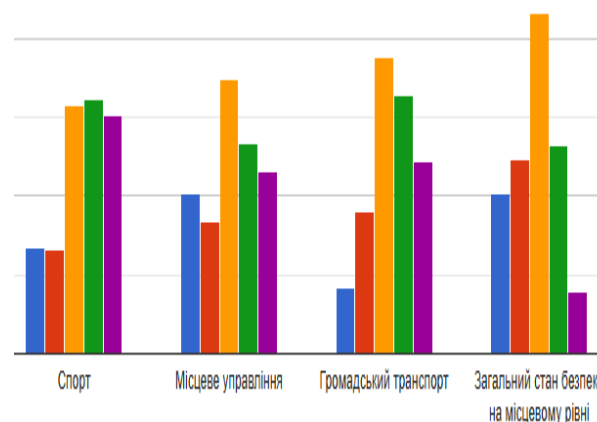
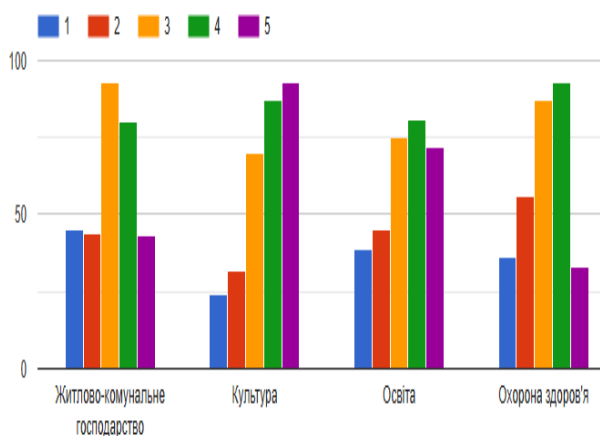
- Так
- Ні, але планую придбати
- Планую продати
- Орендую
- Не живу, але здаю в оренду
- Ні

2. Як би Ви оцінили перспективи громади і наявність власної нерухомості

Ставлення до громади оцінюється через готовність її рекомендувати іншим/продовжувати тут жити або прагненням її залишити. Зазначимо, що частка людей, які планують тут продовжити жити значно вища, за тих, хто негативно оцінює стан справ в громаді. Ті, хто беззаперечно схвалює ситуацію в громаді (відповіді «Я рекомендую громаду для проживання своїм друзям та знайомим» та «Я хочу щоб тут жили мої діти») становлять 39,3%. Ті, хто задоволений життям в громаді (відповіді «Тут де і як себе реалізувати» та «Тут приємно мені жити») формують ще 37,5%. Негативне сприйняття ситуації («Я виїду звідси при найменшій можливості!», «Громада, в якій немає ніяких перспектив» та «Я просто змушений тут жити») притаманно лише 23,2% мешканців.

Більш того, цілком обґрунтованим є припущення, що і серед них далеко не всі планують залишити громаду. Непрямо на це вказує відповідь на питання, чи мають власну нерухомість в громаді. З загальної кількості респондентів 4,6% вказали, що планують тут придбати житло, але жоден не зазначив, що має намір його продавати. Опосередковано це свідчить про готовність зачекати імовірних змін на краще.

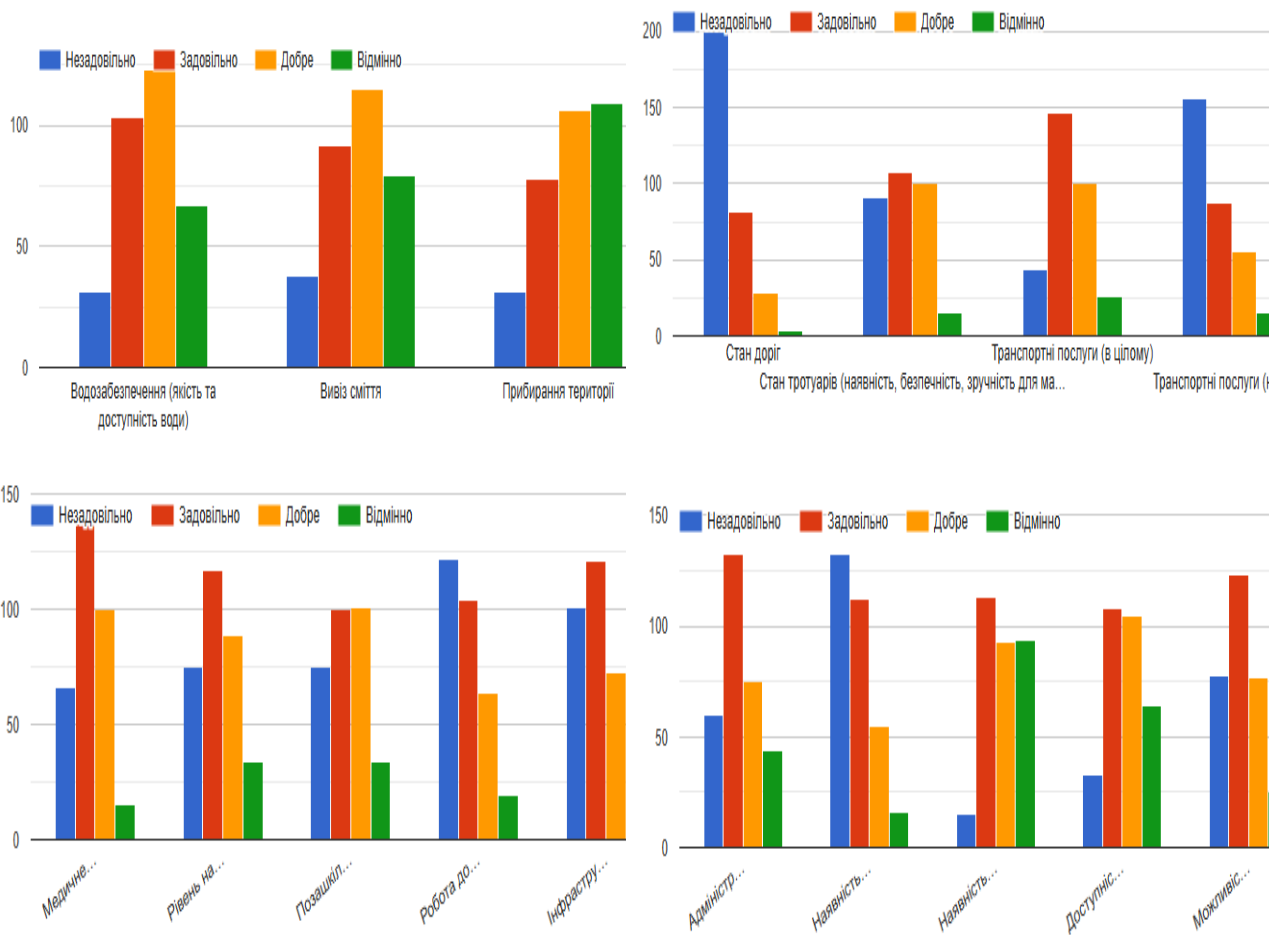
Разом з тим, більш точна оцінка умов проживання в громаді може бути зроблена на підставі відповідей на питання про послуги, які отримують мешканці.

3. Як би Ви оцінили стан розвитку наступних галузей та сфер соціального господарства і управління за 5-ти бальною шкалою, де 1 - найнижча оцінка а 5 - найвища

З опитування щодо рівня публічних послуг, які надають в громаді видно, що найвищими є оцінки послуг культури, освіти та спорту. Нижчі, хоча й вищі за середній рівень (3 бали) є оцінки житлово-комунального господарства, охорони здоров'я, місцевого управління і громадського транспорту). Найбільш проблемним питанням є загальний стан безпеки на місцевому рівні, хоча тут цілий ряд питань може виникати на тільки до місцевої влади.

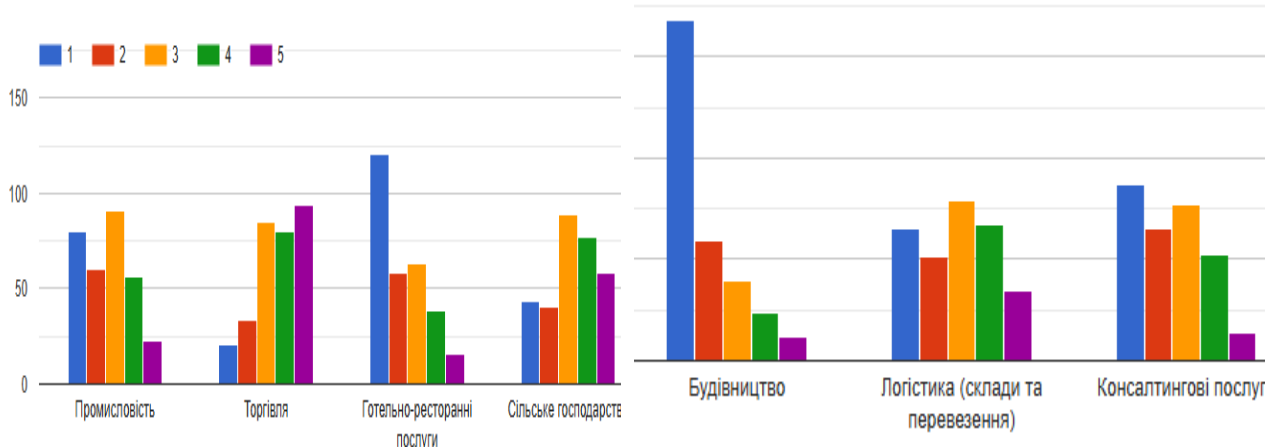
Більш детальна оцінка окремих видів послуг дозволяє сформувати точнішу картину по громаді.

4. Оцінка окремих напрямів галузей та сфер соціального господарства і управління за 5-ти бальною шкалою, де 1 - найнижча оцінка а 5 - найвища

З наведених даних видно, що по цілому ряду напрямів є досить великі нарікання на якість послуг, що надаються. В першу чергу, в сфері інженерно-транспортної інфраструктури, сфери відпочинку та дозвілля, медицини і культури, а також – окремих адміністративних послуг і питань безпеки. Зазначимо, що ряд відповідей також зумовлені відсутністю можливостей для вдоволення потреб окремих груп мешканців, зокрема – маломобільних, літніх людей, молоді тощо.

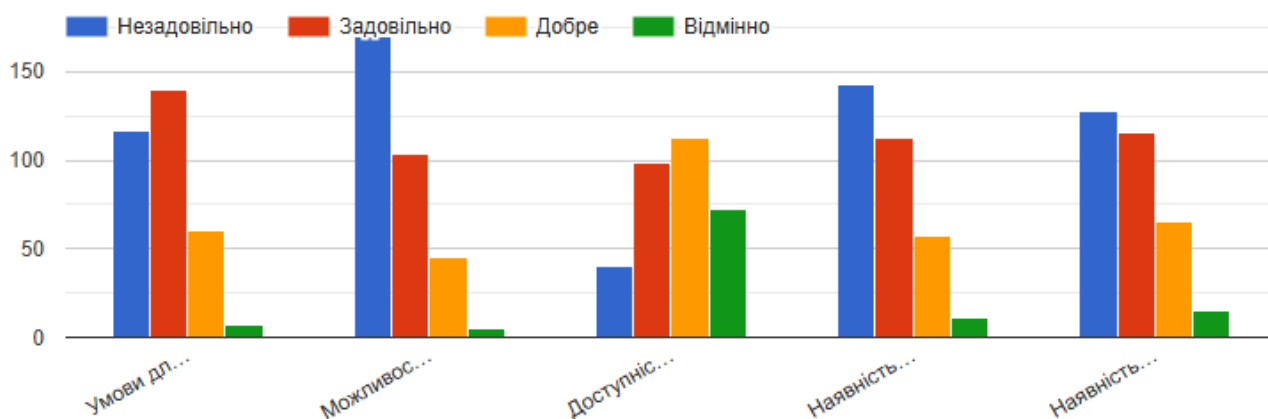
Було досліджено і економічний блок питань, котрі впливають на проживання в громаді.

5. Як би Ви оцінили на рівні громади стан розвитку наступних галузей та сфер економіки за 5-ти бальною шкалою, де 1 - найнижча оцінка а 5 - найвища

З відповідей видно, що найбільш негативною є оцінка розвитку промисловості, будівництва та готельно-ресторанного бізнесу. Найбільш позитивною – торгівлі і сільського господарства. Негативний вплив частково обумовлюється війною і факторами ризику, до якого

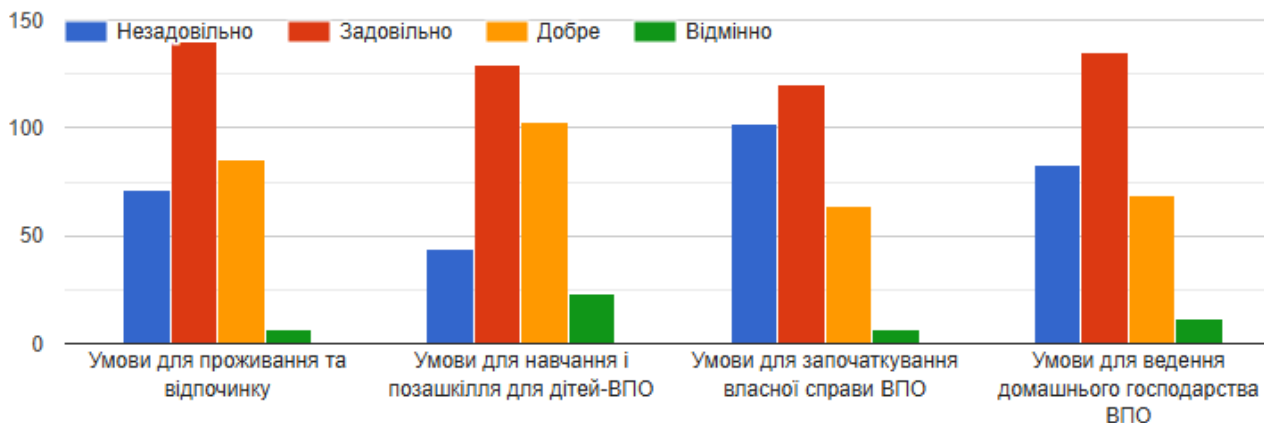
зазначені галузі видають чутливішими, ніж решта. Можна припустити і той факт, що наразі громада не пропонує достатньо можливостей для інвестування саме в ці сфери економіки.

6. Як би Ви оцінили рівень нинішнього стану окремих показників розвитку бізнесу громади та ділової інфраструктури

Значною мірою економічні складнощі також можна пов'язати з відсутністю можливостей для становлення малого і середнього бізнесу та зайнятості. На це вказує високий відсоток відповідей за питаннями «Умови для започаткування та ведення власного бізнесу для жінок, чоловіків, молоді», «Можливості працевлаштування для жінок, молоді, осіб з інвалідністю», «Наявність місцевих програм підтримки бізнесу» та «Наявність Громадського бюджету». З позитивних моментів є висока оцінка стану ділової інфраструктури в громаді «Доступність фінансових послуг: наявність банкомату, наявність терміналів, фінансові послуги Укрпошти».

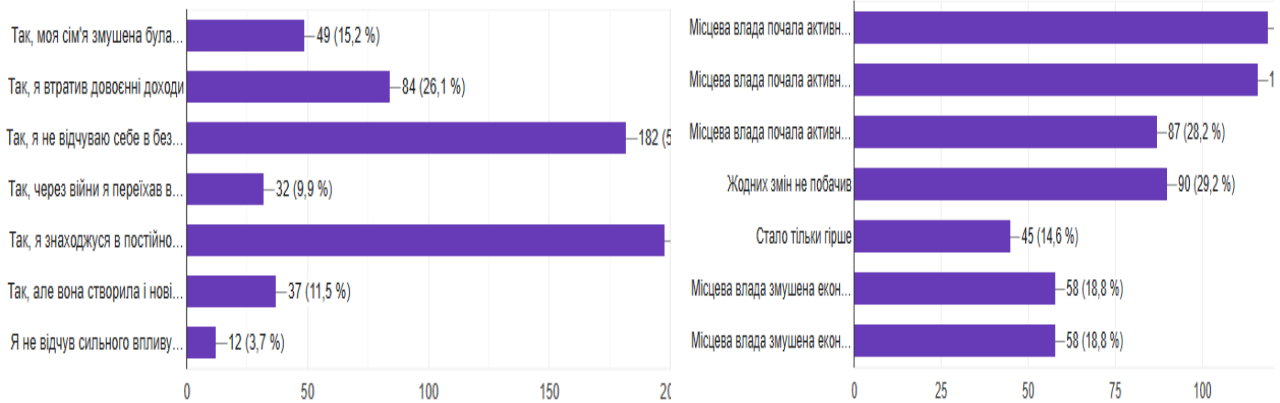
Враховуючи, що в громаді проживає велика кількість ВПО (за різними оцінками – від 6 до 10 тис. осіб), було досліджено питання і щодо ВПО.

7. Як би Ви оцінили рівень нинішнього стану окремих показників підтримки ВПО

Отримані відповіді свідчать, що ВПО, хоча і мають проблеми в громаді, стикаються з ними більше в зайнятості і розвитку, ніж в налаштуванні повсякденного попиту. Видається, що питаннях за формування належного бізнес-середовища, частина з цих проблем може бути розв'язана.

В рамках проведення дослідження вплив війни було виділено в блок з двох питань, які дозволяють оцінити відчуття самих мешканців і їхню оцінку діяльності місцевої влади за нових, менш сприятливих умов. Отримані дані наведено нижче.

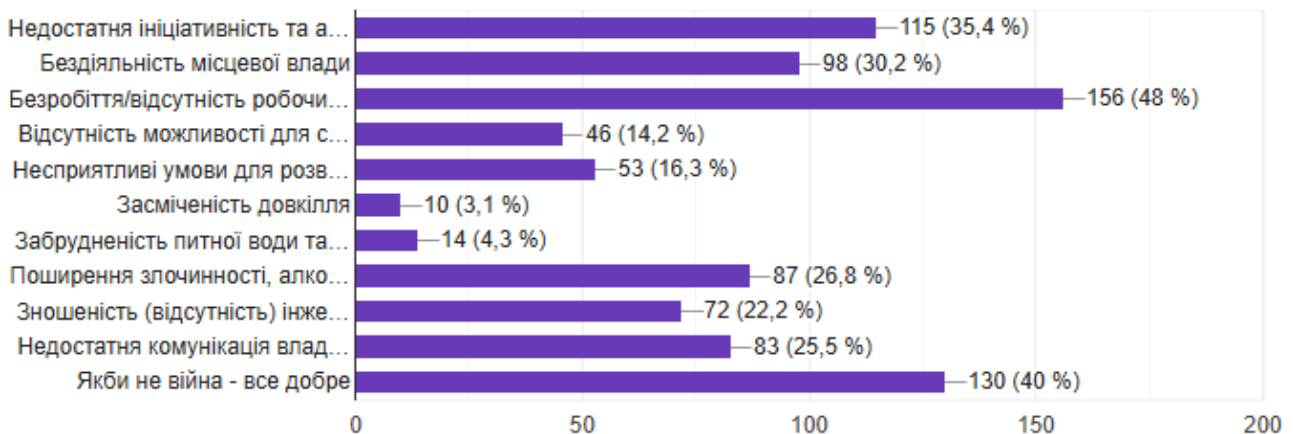

8. Оцінка впливу війни на стан мешканців і на роботу місцевої влади

Війна негативно позначилася на жителях громади, в першу чергу – на їхньому морально-психологічному стані. Оскільки на це питання можна було давати кілька відповідей, то маємо три, найбільш популярні: «Я знаходжусь в постійному страху за близьких і рідних» (61,5%), «Я не відчуваю себе в безпеці» (56,5%) та «Я втратив довоєнні доходи» (26,1%). Як бачимо, питання незахищеності, постійної тривоги є ключовим для переважної більшості мешканців громади. Зазначимо, що питання зменшення доходів хоч і потрапило до трійки важливих, але його вплив на громадську думку значно нижчий.

Що стосується діяльності місцевої влади в умовах військового часу, то більшість оцінок тут позитивні. Те, що «Місцева влада почала активно допомагати ЗСУ» зазначають майже 38,6% респондентів, «Місцева влада почала активно допомагати ВПО» - 37,7%. Лише на третій позиції знаходиться відповідь «Жодних змін не побачив» - 29,2%. Вона практично співпадає з оцінкою «Місцева влада почала активно шукати додаткові кошти для розвитку громади» - 28,2%. Зазначимо також, що категорично негативна відповідь «Стало тільки гірше» набрала лише 14,6% голосів.

Загалом, саме війна та безробіття (яке є, значною мірою, наслідком війни) виділяються мешканцями, як основні проблеми, котрі перешкоджають розвитку громади.

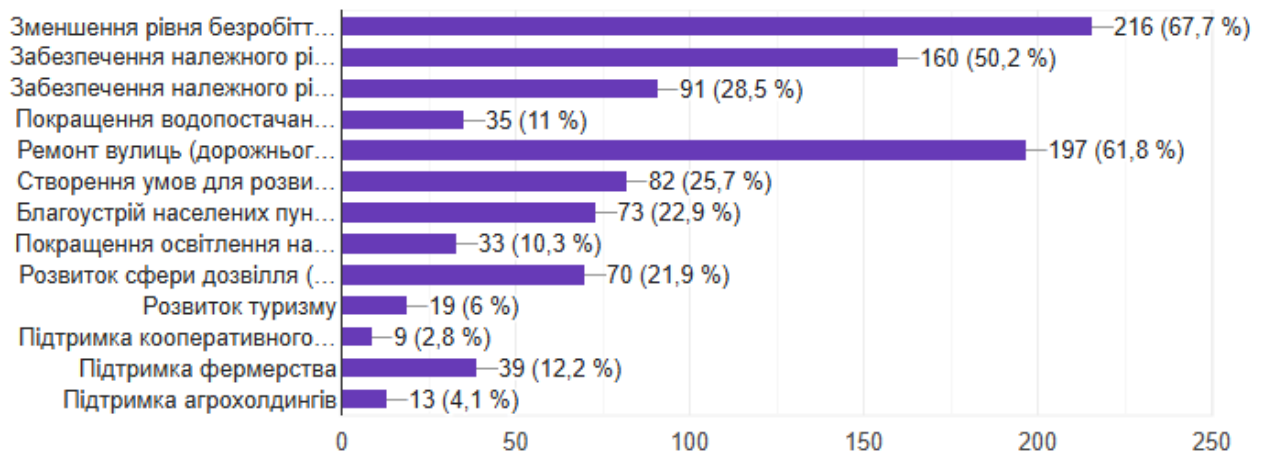

9. Що, на Вашу думку, заважає розвитку громади? (до 3 відповідей)

Цікаво відмітити, що третя причина, котра, на думку громадян, стримує розвиток громади, є «Недостатня ініціативність та активність мешканців» - 35,4%. На бездіяльність місцевої влади нарікає лише 30,2% респондентів, що, непрямо підтверджує, високі оцінки роботи місцевої влади в воєнний стан, які були зафіксовані раніше.

Ряд інших проблем, котрі перешкоджають розвитку, пов'язані з поширенням злочинності та алкоголізму (26,8%) і зношеністю комунікацій (22,2%). Звертає на себе увагу включення в коло знакових проблем недостатня комунікація влади та населення (25,5%). Решта відповідей не набрали 20%.

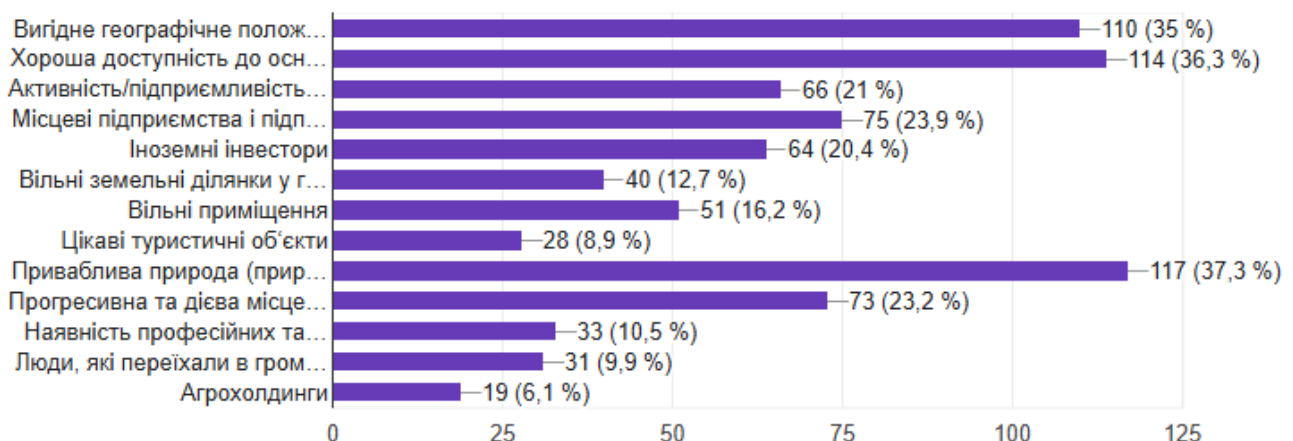
З визначеними проблемами корелюються відповіді на питання, що слід здійснити в громаді, для покращення її стану.

10. Оберіть пріоритетні завдання, які необхідно здійснити для розвитку? (до 3 відповідей)

Трійку відповідей сформували: зменшення рівня безробіття (67,7%), ремонт вулиць (дорожнього покриття) – 61,8% та забезпечення належного рівня соціальних, медичних та освітніх послуг для населення, у т.ч. для вразливих груп (50,2%). За винятком першої позиції, де можливості місцевої влади частково обмежені, ключовими є питання, котрі відносяться до сфери її компетенції: публічні послуги і місцева інфраструктура.

Серед решти завдань, визначених мешканцями громади, котрі набрали по 20 і більше відсотків, варто відзначити створення умов для розвитку бізнесу (25,7%), що вказує на потребу вирішення не лише соціальних, але й економічних питань.

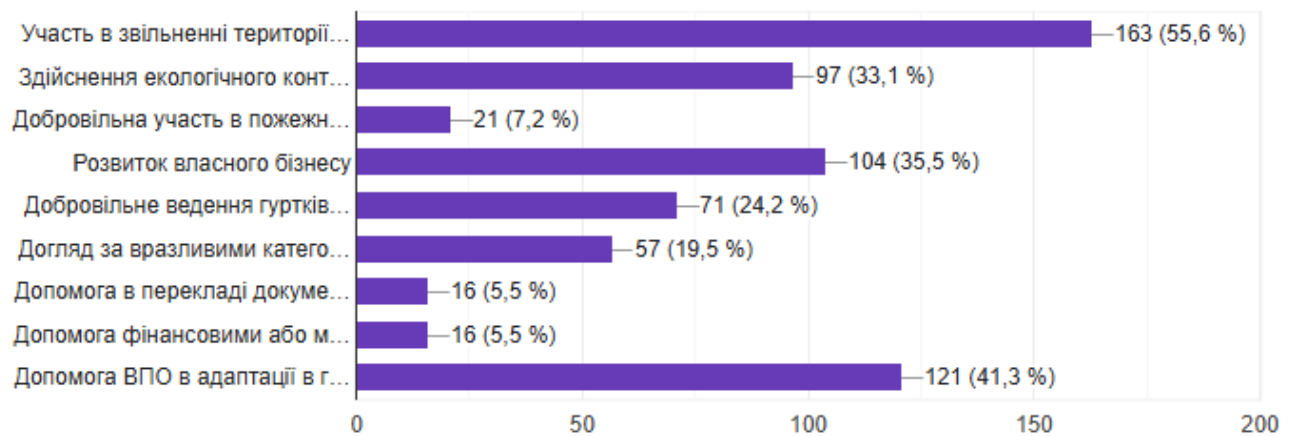

11. Яким є, на Вашу думку, основний ресурс громади для подальшого розвитку

Серед основних ресурсів, які визначені мешканцями, як пріоритетні, виділено приваблива природа (природні ресурси) – 37,3%, хороша доступність до основних міст та ринків (36,3%) та вигідне географічне положення (35%). На думку експертів, цей погляд зберігає певну інерційність і не враховує, повною мірою негативний вплив активної фази бойових дій. Адже на сьогодні Харківська область не має контактів з росією, що нівелює географічні переваги, та доступність до основних ринків збуту. А приваблива природа дає незначний ефект, якщо постійно відбуваються обстріли.

Тому радше звернути увагу на відповіді, які набрали більше 20%, але не потрапили до першої трійки. Це: прогресивна та дієва місцева влада (23,2%), місцеві підприємства і підприємці (23,9%), активність/підприємливість місцевих мешканців (21%).

Варто відзначити, що активність мешканців підтверджується відповіддю на наступне питання – щодо готовності долучитися до розвитку громади в якості волонтерів.

12. В яких проектах на території громади Ви особисто готові прийняти участь (вибрати 3 основних)?

Як бачимо, в питаннях прибирання території від сміття, допомозі в адаптації ВПО, здійсненню екологічного контролю і розвитку власного бізнесу місцева влада може покластися на місцевих жителів. За всіма позиціями було отримано від 30 до 55%.

В цілому і загальне відношення до Стратегії розвитку громади є позитивним або нейтральним. Позитивну відповідь на питання «Чи вірите ви в можливість реалізації Стратегії» дало 44,7% респондентів. Відповідь «Можливо» - 49,1%. І тільки 6,2% сказали категоричне ні.

Висновки.

Ставлення мешканців до громади позитивне: вони не тільки готові проживати тут і надалі, але й прагнуть, щоб тут жили їхні діти і друзі. Непрямо це підтверджується тим, що в громаді є бажаючі, які готові придбати нерухомість, але відсутні такі, хто готовий її продати.

Загальна оцінка публічних послуг в громаді є вищою за середнє значення. Але, більш детальне дослідження вказує, що такі сфери, як охорона здоров'я, культура та спорт (дозвілля), адміністративні послуги і стан інженерно-транспортної інфраструктури викликають значні нарікання. Значною мірою це стосується і відсутності рівних можливостей для різних категорій мешканців, зокрема – молоді, людей літнього віку, маломобільних категорій мешканців)

Те саме стосується сфери безпеки та екології – відмічається превалювання незадоволених. Це можна пояснити, в т.ч. близькістю до лінії зіткнення та наслідками постійних ракетних обстрілів.

Є нарікання і на можливості для розвитку бізнесу. До ділової інфраструктури майже немає суттєвих претензій. Але відмічається відсутність підтримки з боку місцевої влади для підприємців і бізнесменів через різні програми, навчання тощо.

Найбільшою проблемою громади у сприйнятті респондентів є безробіття та війна – реакція на ці подразники є найвищою. Також відмічається низька ініціативність мешканців, зростання злочинності і, знову таки, недостатні можливості для розвитку підприємництва.

Зазначені проблеми переходять у відповіді про першочерговість змін. Громада очікує подолання безробіття, покращення стану транспортних артерій, забезпечення належного рівня публічних послуг. Відмічають і потребу в підтримці підприємництва, хоча це питання не входить в трійку ключових

Основним ресурсом для розвитку громади бачать в вигідному географічному розташуванні, близькості і зручності ринків збуту, природних можливостях. Зазначимо, що тут присутня інерційність мислення, оскільки ці сильні сторони наразі практично знівельовані активною фазою війни з росією.

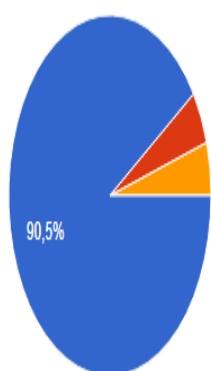
Іншим фактором розвитку громада бачить в активності підприємців і мешканців,

місцевих підприємцях, внутрішніх і зовнішніх інвесторах, прогресивній і дієвій місцевій владі. Останню позитивно оцінюють за результатами роботи у період повномасштабного вторгнення.

Також мешканці готові долучатися до проєктів місцевої влади, спрямованих на покращення стану довкілля, допомозі ВПО та розвитку власного бізнесу. Так само позитивно оцінюють і перспективи реалізації Стратегії.

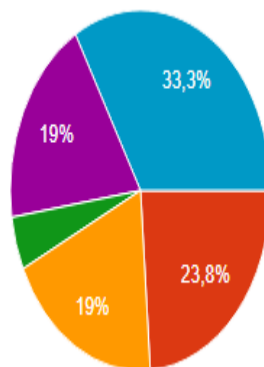
Результати опитування представників бізнесу

В опитуванні взяли участь двадцять один підприємець. Всі вони зареєстровані в громаді і їхня діяльність не виходить за межі громади. Таким чином, ми можемо припустити, що більшість підприємців не мають значні обіги і, імовірно, відносяться до малого бізнесу.

Хто представляє бізнес

- ФОП
- Власник бізнесу
- Співвласник бізнесу
- Директор (генеральний директор, президент), але не власник

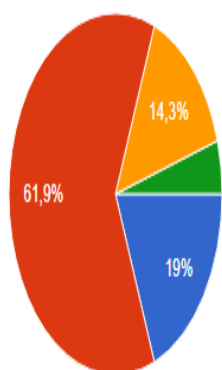

Коли бізнес було створено

- До 1990 року
- До 2008 року
- До 2014 року
- В 2014-2019 роках
- В 2020-2021 роках
- В 2022-2024 роках

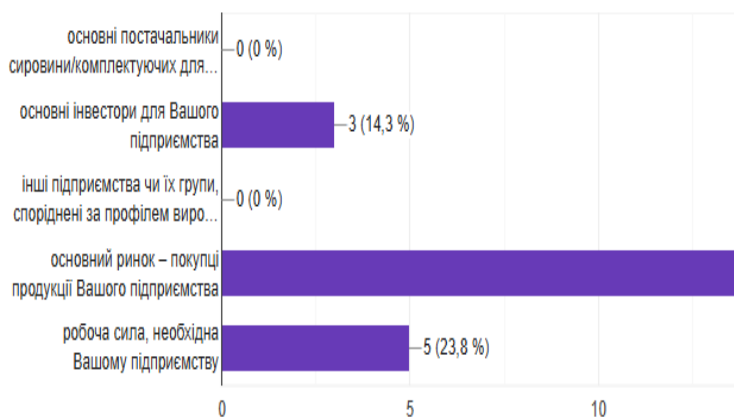
Майже половина з опитаних представляють торгівлю (47,6%). Приблизно така ж частка припадає на інші сфери послуг (47,7%). Решта – вихідці з промислового, аграрного секторів, легкої промисловості і будівельного сектору. Цікавою особливістю є той факт, що серед респондентів третину склали ті, хто відкрив бізнес в громаді в останні два роки (2022-2024 рр.). ще 19% зареєструвалися в 2020-2021 рр. разом з тим, майже чверть респондентів почала підприємницьку діяльність ще до 2008 р.

Головні причини роботи в громаді – наявні ринки збуту та робоча сила, яка сприяє розвитку бізнесу.

Які зміни у збуті Ви очікуєте в 2025 р.?

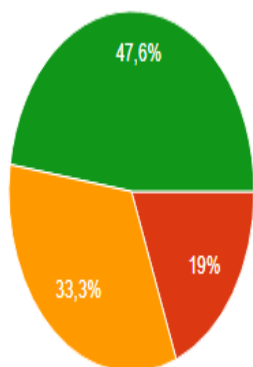
- Без змін
- Зростання
- Зменшення
- Припинення дія

Ви працюєте в громаді тому що тут (вказати відповіді, вірні для Вас)

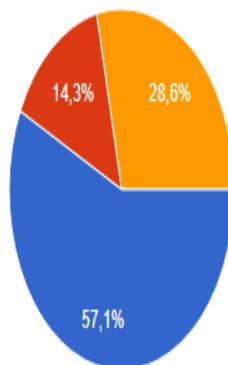
Не дивлячись на складну ситуацію в країні, бізнес, в цілому, налаштований позитивно. Понад 60% вважає, що в наступному році зможе збільшити обсяги збуту, ще 19% - що змін не відбудеться. На зменшення налаштовано тільки 14% опитаних. І лише 6% - на припинення діяльності.

Разом з тим, інвестувати в розширення бізнесу в 2025 р. планує здійснити тільки 19% опитаних підприємців. А тих, які не планують вкладатися в бізнес майже 50%.

Ви плануєте інвестувати у збільшення виробництва продукції (послуг) у громаді?

- Так у поточному (2024)
- Так у 2025 році
- Можливо у майбутньо
- Не плануємо нових ін

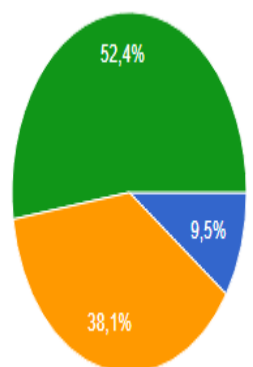

Чи Ви відчуваєте нестачу спеціалістів певних специфічних професій, навичок персоналу, які є важливими для майбутнього розвитку Вашого бізнесу?

- Так
- Зараз ні, але очікуємо в найб майбутньому
- Ні

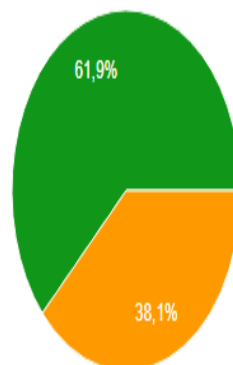
Зазначимо, що хоча в розширення бізнесмени готові вкладатися не зовсім активно, більшість з них відмічають потребу в кадрах. На це вказує майже 60% респондентів. Ключовими позиціями зазначені: продавці, консультанти та логісти. Такий вибір обумовлений професійною діяльністю респондентів (торгівля та інші послуги). З досить неочікуваних відповідей можна відзначити позиції: «психолог тренер з неформальної освіти, аніматори» та «грантодавці» (імовірно, малися на увазі грантери).

Більшість підприємців не мають наміри виходити за межі громади. Або, переносити свій бізнес, навіть за умови нестабільності та воєнної небезпеки.

Чи плануєте Ви розширення виробництва зі створенням додаткових потужностей в інших адміністративно-територіальних одиницях району (або населених пунктах громади)?

- Так у інших населених пункта Чугувської громади
- Так, але у інших громадах Чугувського району
- Можливо у майбутньому
- Ні

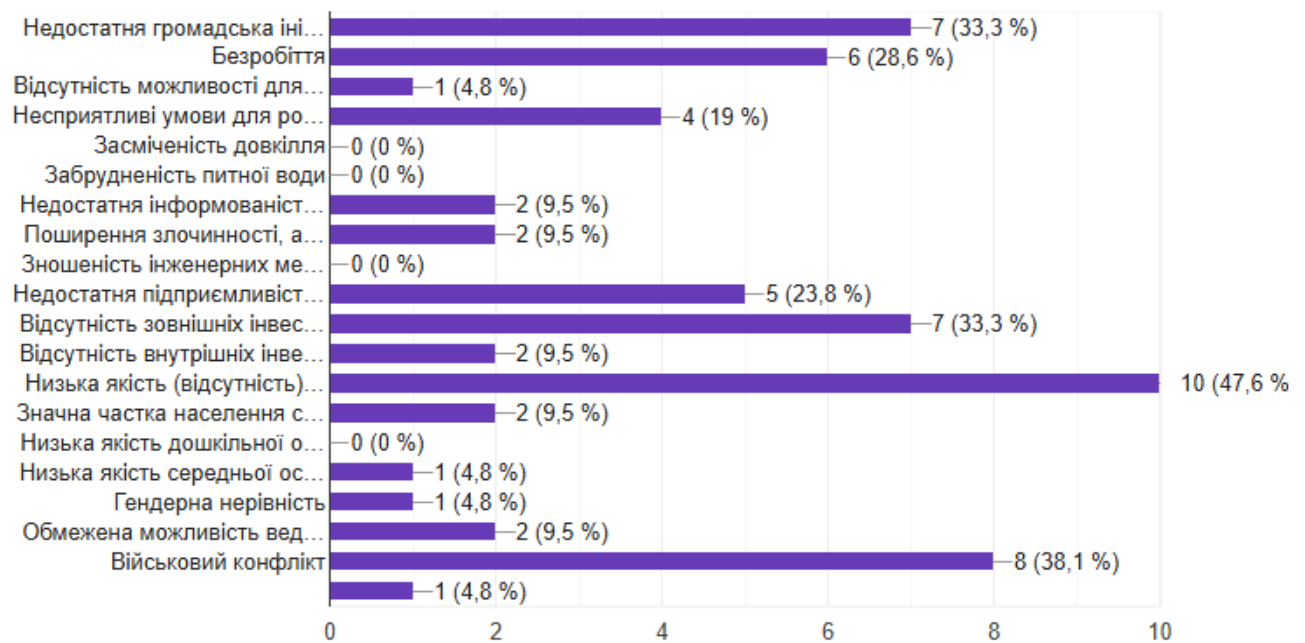

Ви плануєте (негайно або в майбутньому) перенести всю чи частину своєї діяльності до іншої громади?

- Так, вже в цьому році
- Так, в 2025 р.
- Можливо у майбутньому
- Ні

Така сталість підприємців є гарною ознакою і непрямо свідчить про гарні умови для роботи в громаді і неготовність шукати інші варіанти. Єдиною причиною, яка може призвести до зміни позиції є «Невизначеність через бойові дії». На це вказали всі без винятку підприємці, які розглядають можливість перенесення бізнесу.

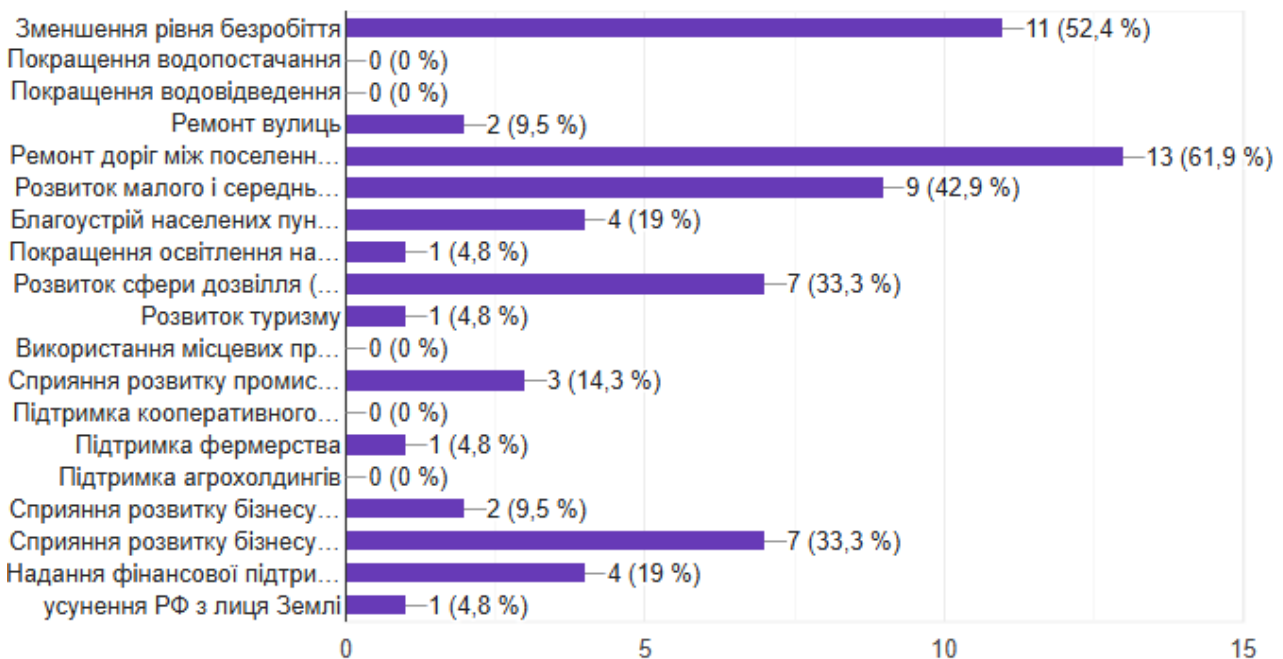
В цьому контексті цікаво ознайомитися з наступними відповідями бізнесменів щодо головних перешкод розвитку громади.

Що, на Вашу думку, заважає розвитку громади (вибрати 3 основних)?

З відповідей видно, що основною проблемою в громаді підприємці вбачають навіть не військовий конфлікт з росією (38,1%), низьку якість доріг (47,6%). Також відмічають відсутність зовнішніх інвестицій (33%), недостатню громадянську ініціативність (33,3%), безробіття (28,6%) та недостатню підприємливість мешканців (23,8%). Решта позицій не набрали 20%, в тому числі – несприятливі умови для розвитку бізнесу.

Проте, відповідаючи на запит, що слід покращити, аби бізнес розвивався, підприємці вказували на потребу в забезпеченні підтримки підприємницьких ініціатив з боку місцевої влади.

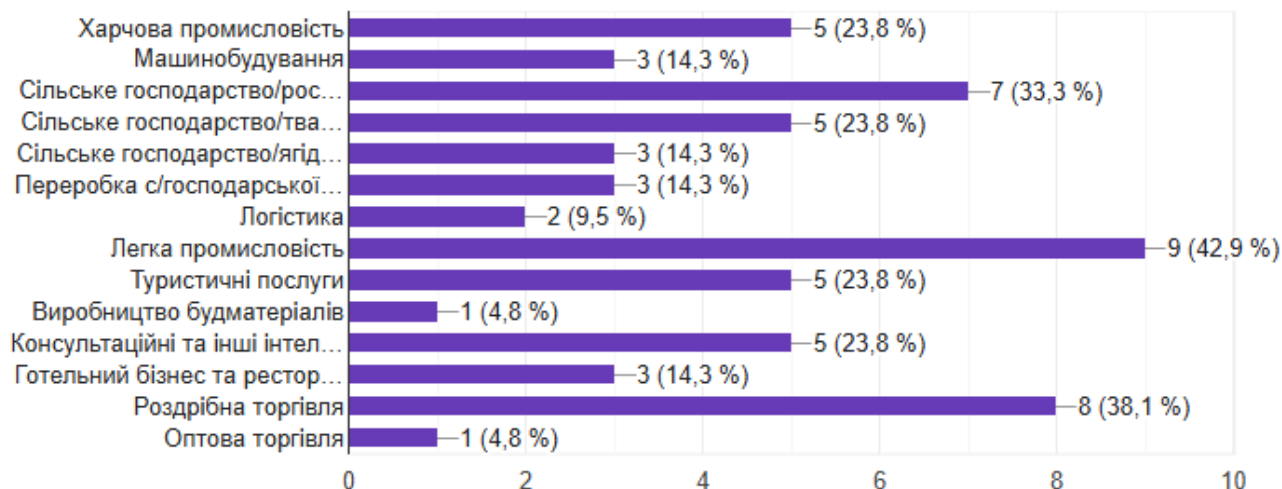

Які завдання необхідно здійснити для розвитку громади? (вибрати 3 основних)

Зазначимо, що ремонт доріг залишається наріжним каменем для бізнесу: це питання набрало 61,9% відповідей. Правда, слід звернути увагу на той факт, що мова йде про ремонт доріг між населеними пунктами, до якого громада мало дотична. А от ремонт вулиць нарікань

не викликав. З інших відповідей, які заслуговують на увагу – питання розвитку сфери дозвілля (33,3%), що перетинається з проблематикою, піднятою мешканцями.

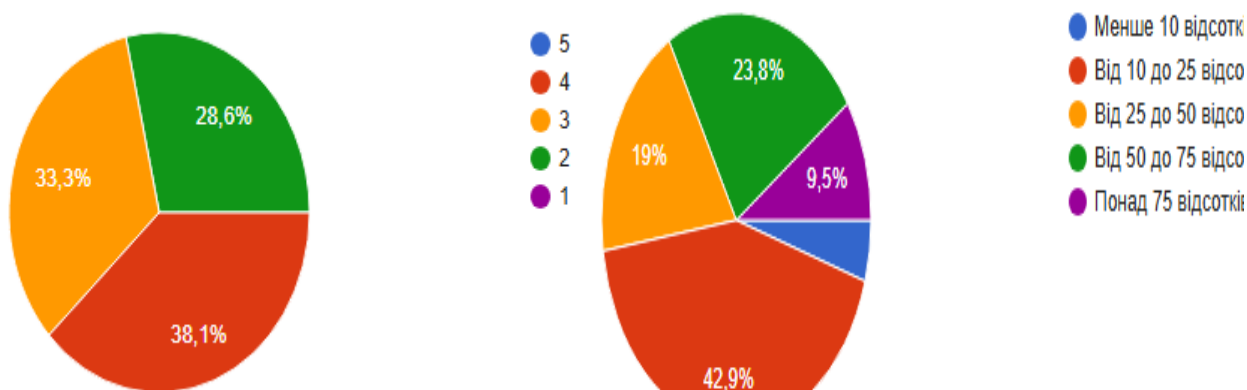
Цікавою є відповідь на питання про розвиток пріоритетних галузей та сфер економіки в громаді.

Які види економічної діяльності є, на вашу думку, пріоритетними для майбутнього розвитку громади? Оберіть не більше трьох варіантів

Окрім торгівлі, пріоритетність якої може бути обумовлена професійною діяльністю респондентів, вони виділяють і ряд інших напрямів. В першу чергу, це легка промисловість (42,9%), сільське господарство, рослинництво (33,3%), сільське господарство, тваринництво (23,8%) та харчова промисловість (23,8%), а також – сфера консалтингу (23,8%) і туризм (23,8%).

Не дивлячись на високі попередні оцінки можливостей і перспектив роботи в громаді, бізнесмени досить критичні в оцінці самої громади, як місця ведення бізнесу. Середня оцінка становить лише 3,095 балів.

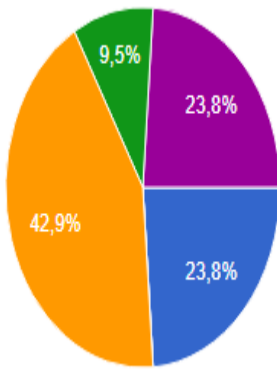

Яка Ваша загальна думка про Ваше громаду як місце для ведення бізнесу за 5-ти бальною системою? (5 – найвища оцінка, 1 – найнижча)

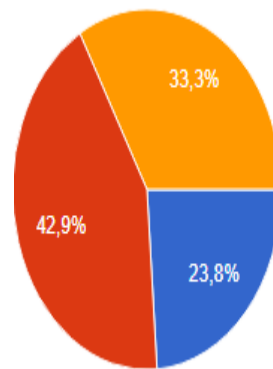
Яким є, на Вашу думку, рівень «тінізації» бізнесу в громаді?

Бізнес досить обережний в оцінці «тінізації» економіки. Майже 50% респондентів вважає, що вона знаходиться в межах від 0 до 25%.

Хоча бізнес і не зовсім компліментарно оцінює громаду, як місце для підприємництва, він готовий долучитися до її розвитку. Сумарно, підприємці, які готові включитися в співпрацю становлять 66,7%. І ще 9,5% готові розглянути таку можливість в майбутньому.

- Так, до соціальних
- Так, до економічних
- Так, загалом готовий
- Можливо в майбутньому
- Ні, не готовий

- Так
- Можлив
- Ні

Чи готовий Ваш бізнес долучитися до реалізації соціальних та/або економічних проєктів в громаді?

Позитивним моментом є той факт, що 23,8% підприємці готові ділитися своїм досвідом з бажаними увійти в бізнес. А ще 42,9% не відкидають таку можливість.

Загалом, 61,9% опитаних бізнесменів вірять в реалізацію Стратегії. Ще 33,3% не виключають такої можливості. Лише 1 респондент надав різко негативну відповідь.

Висновки

В опитуванні прийняли участь переважно представники малого бізнесу. Але, ряд з них є досить досвідченими підприємцями (почали свою роботу ще до 2008 р.). ніхто з них поки не виходив за межі громади.

На наступний рік очікування підприємців є досить позитивні: більше половини розраховують, що їхній дохід збільшиться. В той же час, далеко не всі планують здійснювати додаткові інвестиції в розвиток. Також мало хто має намір виходити за межі громади.

Більша частина бізнесменів відмічають дефіцит в кадрах. Переважно, мова йде про продавців, консультантів та логістів, що обумовлено професійною діяльністю респондентів. Починає відчуватися вплив активної фази війни: є брак водіїв, є запит на специфічну професію тренера-психолога.

Війна, хоча і є ключовою причиною для потенційного виїзду бізнесів з громади, не розглядається як основна проблема для розвитку. Нею визначені дороги між населеними пунктами громади. Вирішення даної проблеми силами місцевої влади є сумнівним, тому що такі дороги не знаходяться на балансі громади.

Бізнесмени відмічають потребу в підтримці з боку місцевої влади для розвитку бізнесу. Разом з тим, не виділяють її, як ключову проблему. Також суперечливою є оцінка бізнес-середовища в громаді: прямий запит вказує на невисокий рівень (трохи більше 3 балів з 5). Але відповіді на ряд інших питань свідчать, що бізнес, загалом, позитивно налаштований до можливостей працювати в громаді.

Також він готовий долучитися до ініціатив місцевої влади, зокрема – соціальних проєктів. І, за потреби, ділитися досвідом з майбутніми підприємцями. Останнє слід враховувати у випадку започаткування ініціатив з боку місцевої влади.

В цілому бізнесмени значно позитивніше налаштовані до Стратегії і перспектив її реалізації, порівняно з мешканцями. З 21 відповіді лише один бізнесмен висловив свою недовіру до такої можливості. Решта інших дали ствердну відповідь.